

Ekotoxikologie na PřF MU

= hodnocení biologického vlivu stresorů od molekulární a buněčné úrovně až po úroveň systémovou

- Odběry vzorků, terénní studie, laboratorní studie
- Hodnocení toxicity vzorků, jejich kontaminace
- Studium mechanismů toxicity i neletálních účinků na různých trofických úrovních
- Celá řada ekotoxikologických modelů

➤ **Biochemická, molekulární a buněčná ekotoxikologie a genotoxikologie**

➤ Ekotoxikologie vodního prostředí

➤ Ekotoxikologie půdního prostředí

➤ Centrum pro cyanobakterie a jejich toxiny

➤ **Hodnocení environmentálních rizik, analýzy dat**

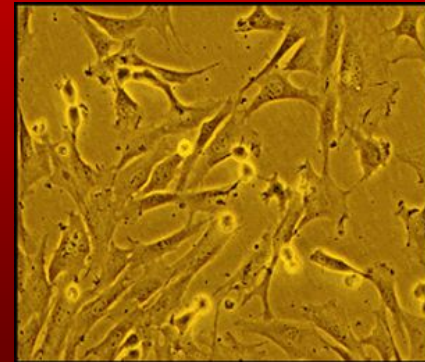
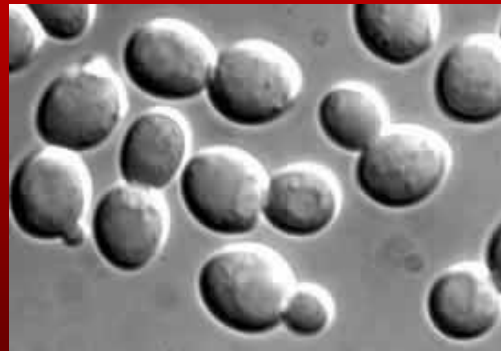

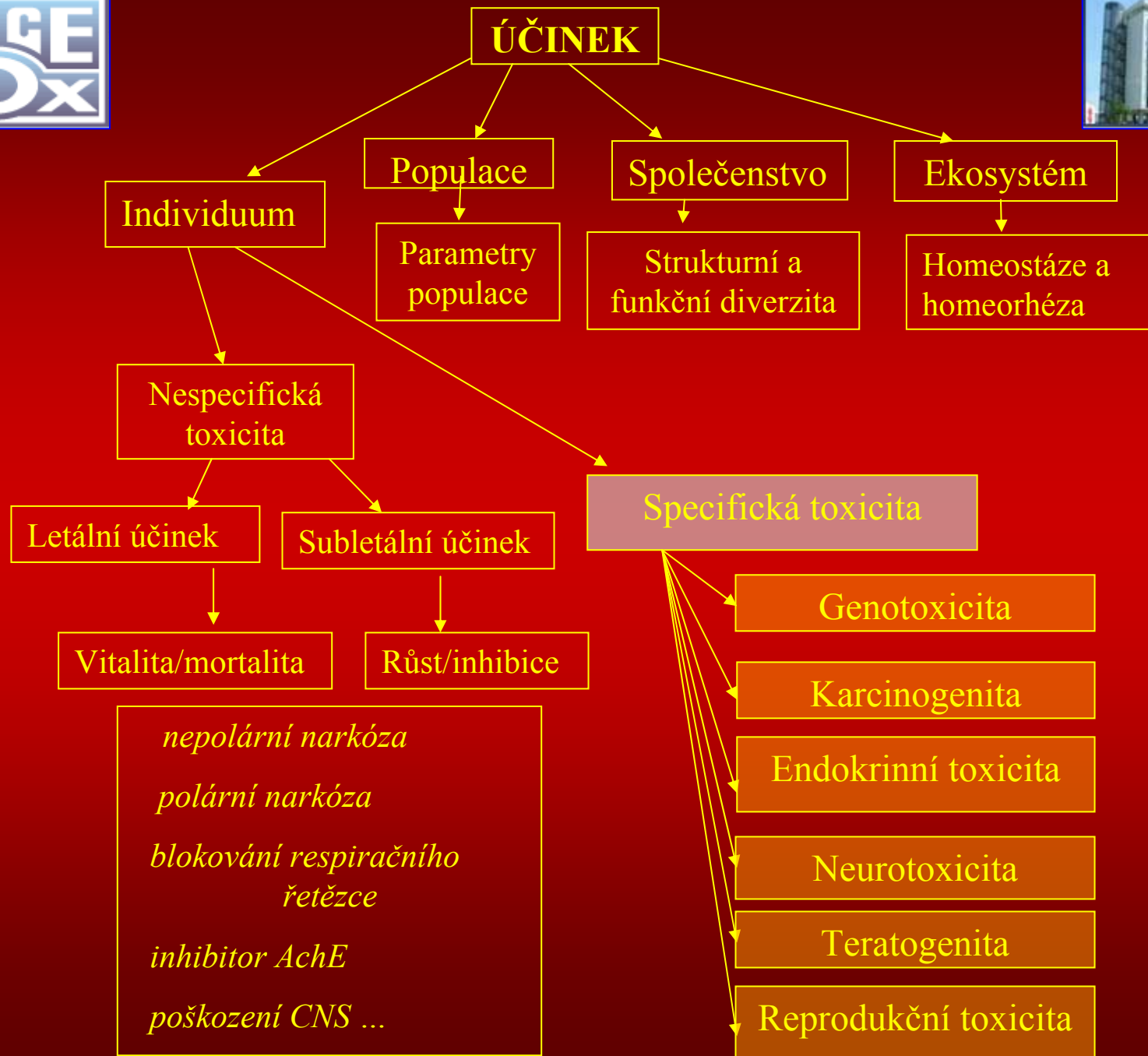
RESEARCH CENTRE

FOR ENVIRONMENTAL CHEMISTRY AND ECOTOXICOLOGY

Biochemická, molekulární a buněčná ekotoxikologie a genotoxikologie v RECETOX

Biochemická, molekulární a buněčná ekotoxikologie a genotoxikologie

- studium buněčných a biochemických mechanismů působení toxických látek
  - studium mechanismů ekotoxicity i specifických neletálních účinků environmentálních polutantů, chronických typů toxicity
  - využití *in vitro* testů specifických mechanismů toxicity a genotoxicity
  - mechanismy působení persistentních organických polutantů (POPs) a cyanotoxinů produkovaných sinicemi při rozvoji vodního květu
-
- *In vivo* biochemická ekotoxikologie
  - *In vitro* toxikologie

Speciální ekotoxikologické biotesty – *in vitro*

- standardní testy (normy ISO, ČSN, USEPA)
- optimalizace/vývoj nových testů
- Toxicita
- Specifické mechanismy neletálních účinků
  - Genotoxicita
  - Dioxinová aktivita
  - Mechanismy endokrinní disrupce – estrogenita, androgenita
  - Imunotoxicita
  - Biochemická ekotoxicita
- Testování čistých látek (environmentální polutanty)
  - modelových směsí
  - komplexních environmentálních extraktů (voda, sedimenty, půda, vzduch, prachové částice, ...)

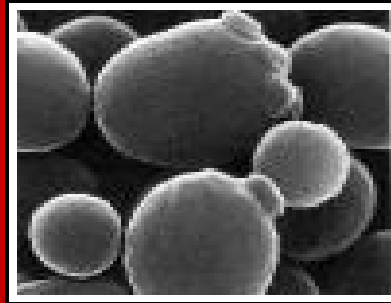
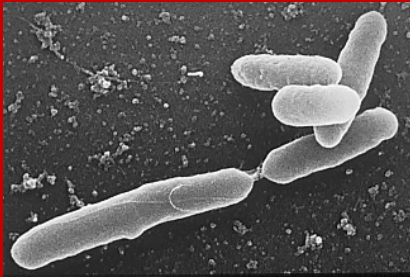

In vitro toxikologie

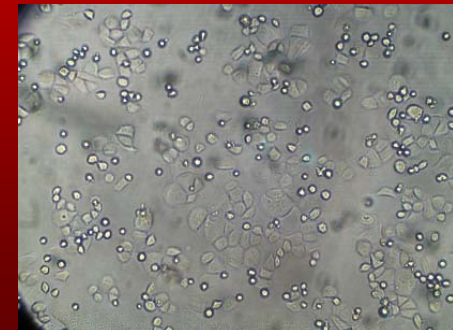
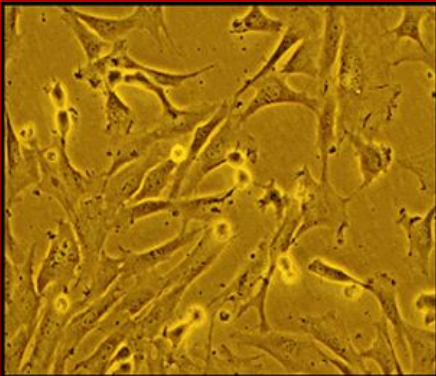
In vitro testy pro hodnocení toxicity, genotoxicity i specifických mechanismů neletálních účinků individuálních polutantů a jejich směsí

Testy na původních či geneticky modifikovaných prokaryotických či eukaryotických buňkách

BAKTERIÁLNÍ TESTY, KVASINKOVÉ TESTY

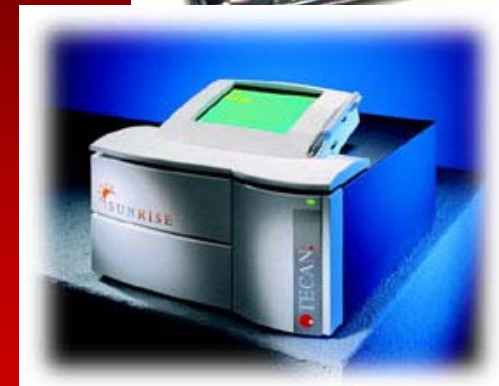
TESTY NA TKÁŇOVÝCH KULTURÁCH (Laboratoř tkáňových kultur)

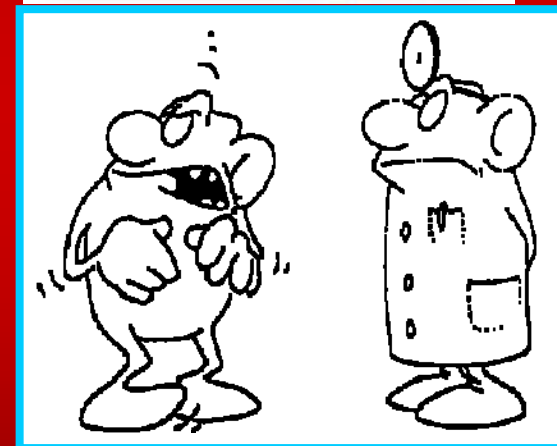
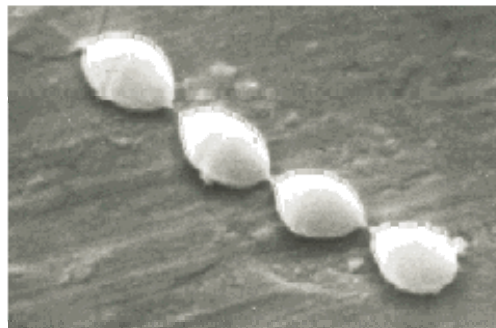
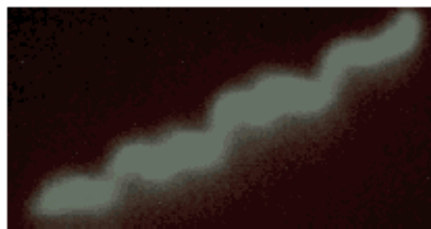
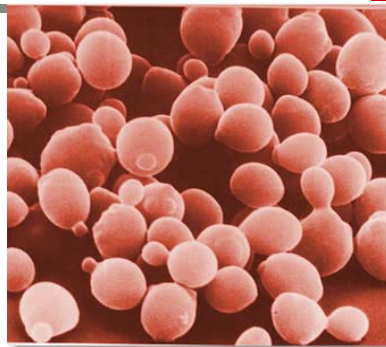
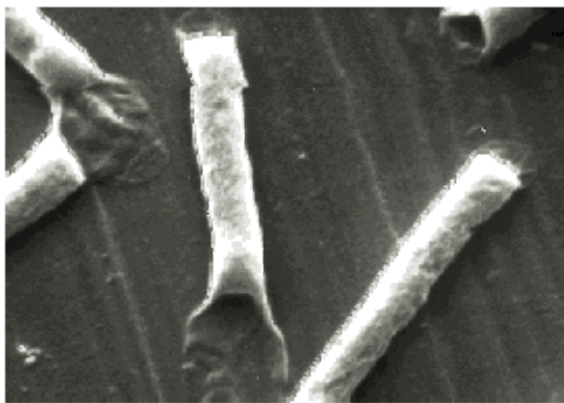
Nespecifické skrínigové testy toxicity

-Rychlá odpověď

-Miniaturizace testů

Bakterie, kvasinky, živočišné buňky

„Možná, že se vám pane doktore zdá,
že tady nikdo není. Ale já ji tuším, tu
bestii bakteriální!“

Kresba © Pavel Kantorek

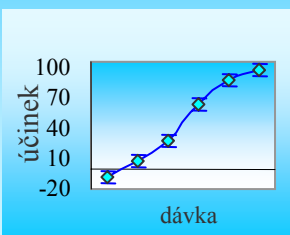
Praktická aplikace baterie screeningových testů

Hodnocení nebezpečnosti chemických látek vstupujících do reálného prostředí

Hodnocení environmentálních rizik Testy reálných vzorků

Hodnocení nebezpečnosti čistých chemických látek

Přesná identifikace
nebezpečnosti studované látky
Úplné závislosti
"dávka-účinek"

Hodnocení nebezpečnosti látek, které jsou v laboratorních podmínkách aplikovány do studovaných reálných vzorků

Testy reálné
BIODOSTUPNOSTI

(schopnosti inaktivace
chemických látek)

(SSBA)

Testy na screeningový odhad "bezpečné dávky" (PNEC)

Z podrobných analýz baterie
lze provést odhad této
předpokládané dávky bez
nepříznivého vlivu pro
procaryota

PEC / PNEC

PEC...předpokládaná env.
koncentrace
(nutné chemické analýzy a
detailní separační techniky)

Cílený test

TOXICITA

GENOTOXICITA

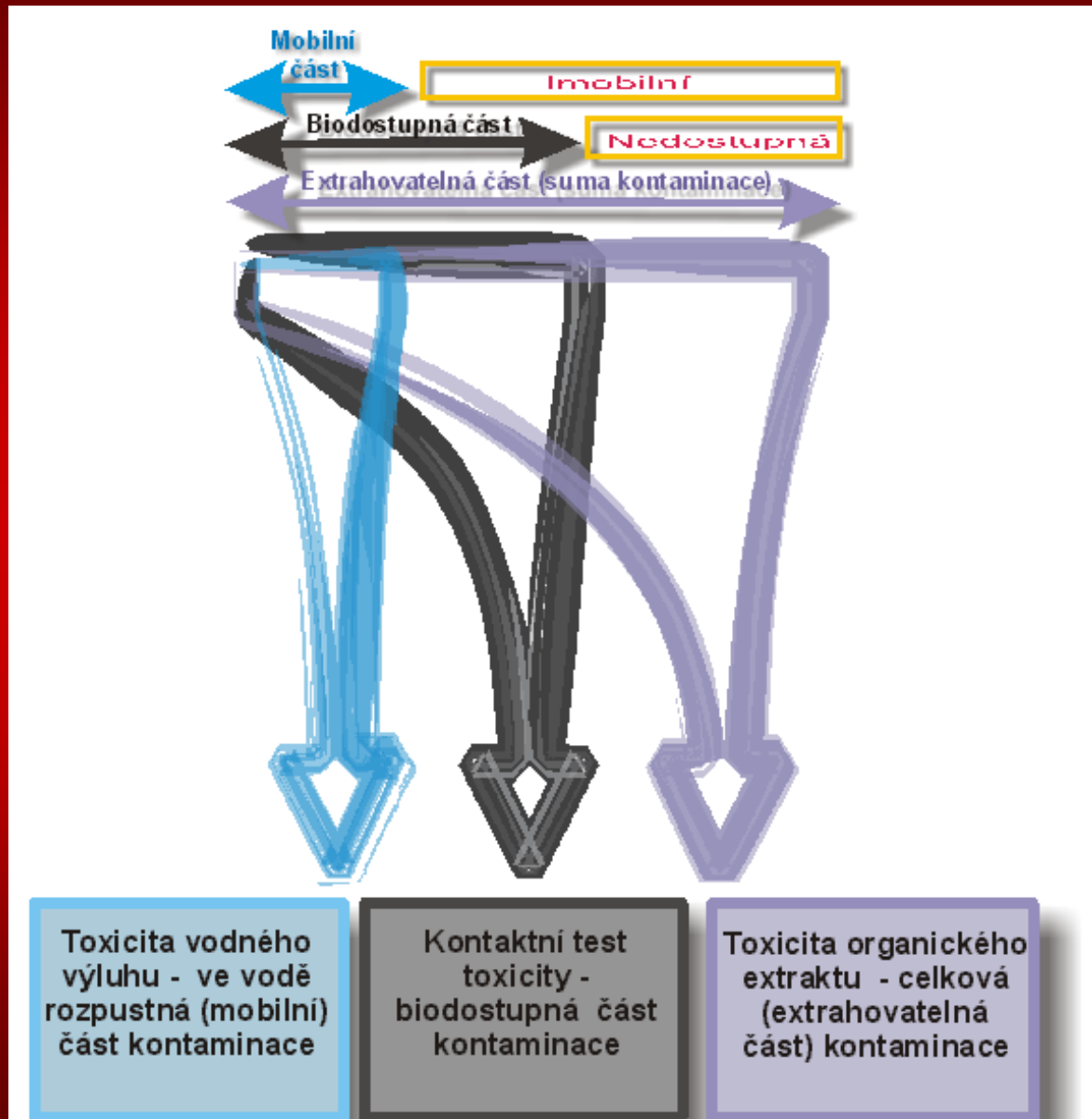
Analýza komplexní odpovědi
mikroorganismu na
přítomnost vzorku

Interpretace se srovnáním s
výsledky
chemických analýz

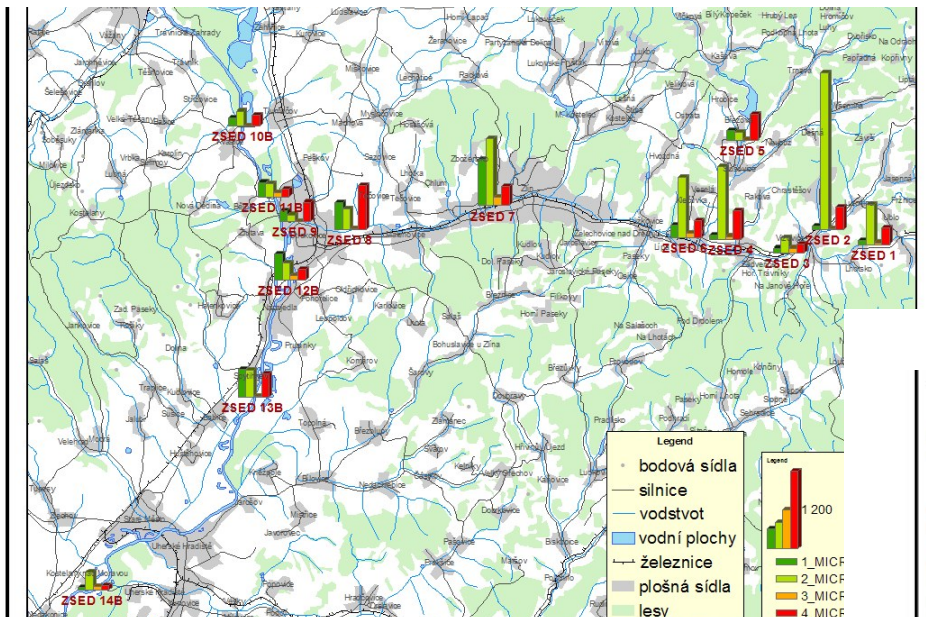

Testy vzorků pevné fáze

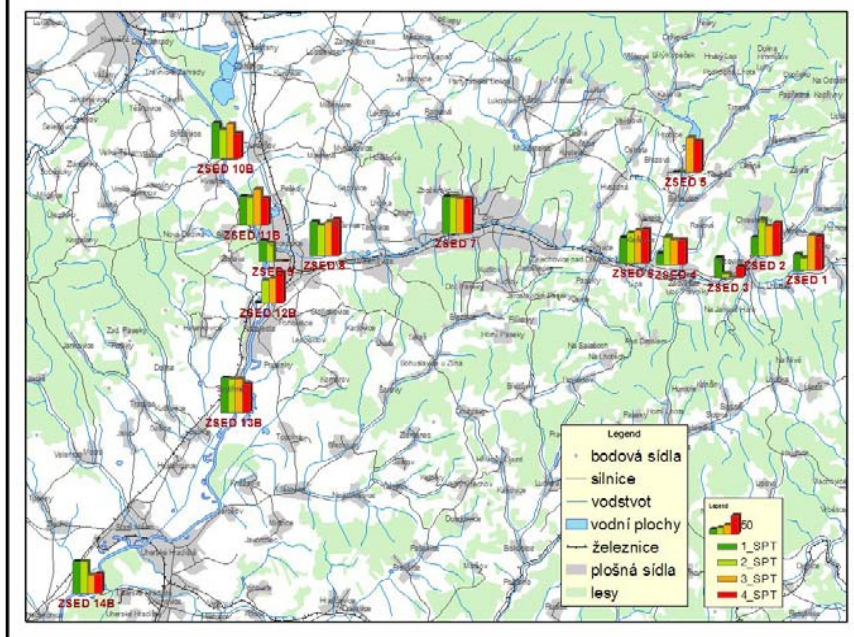
TREND:

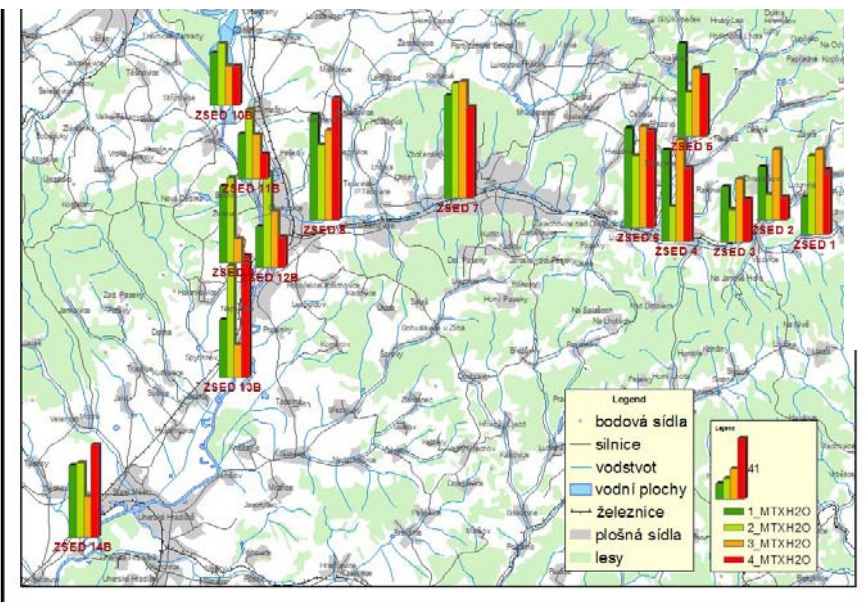
Microtox – vodný výluh

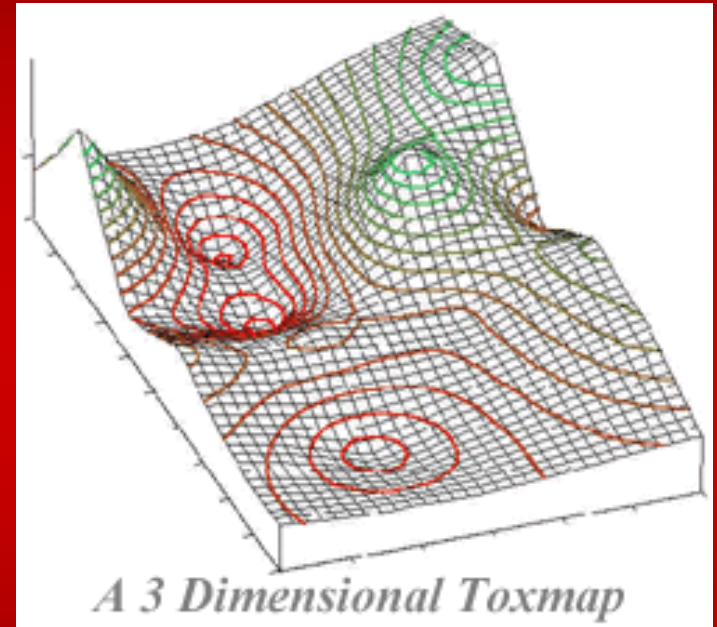
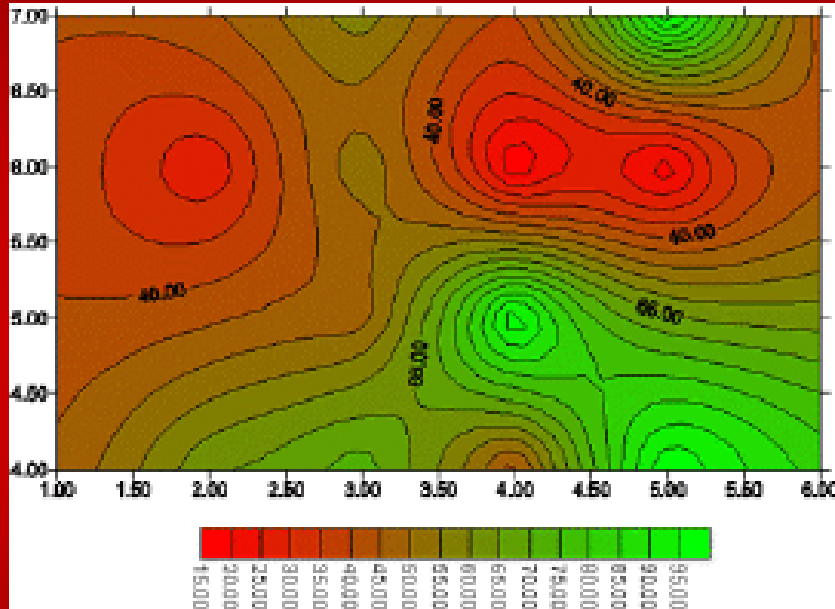
STP kontaktní test

Microtox – organický extrakt

Skríningové testy toxicity - aplikace testů na prokaryotických mikroorganismech

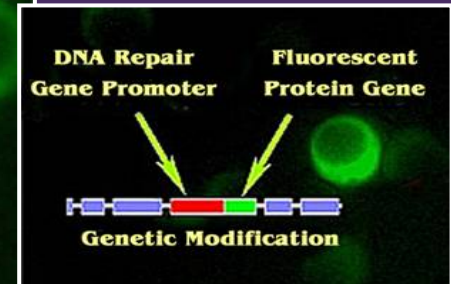
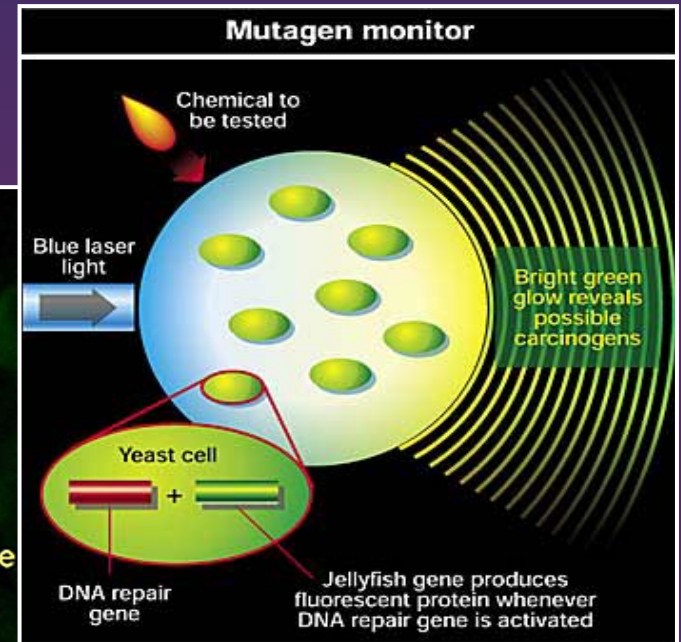
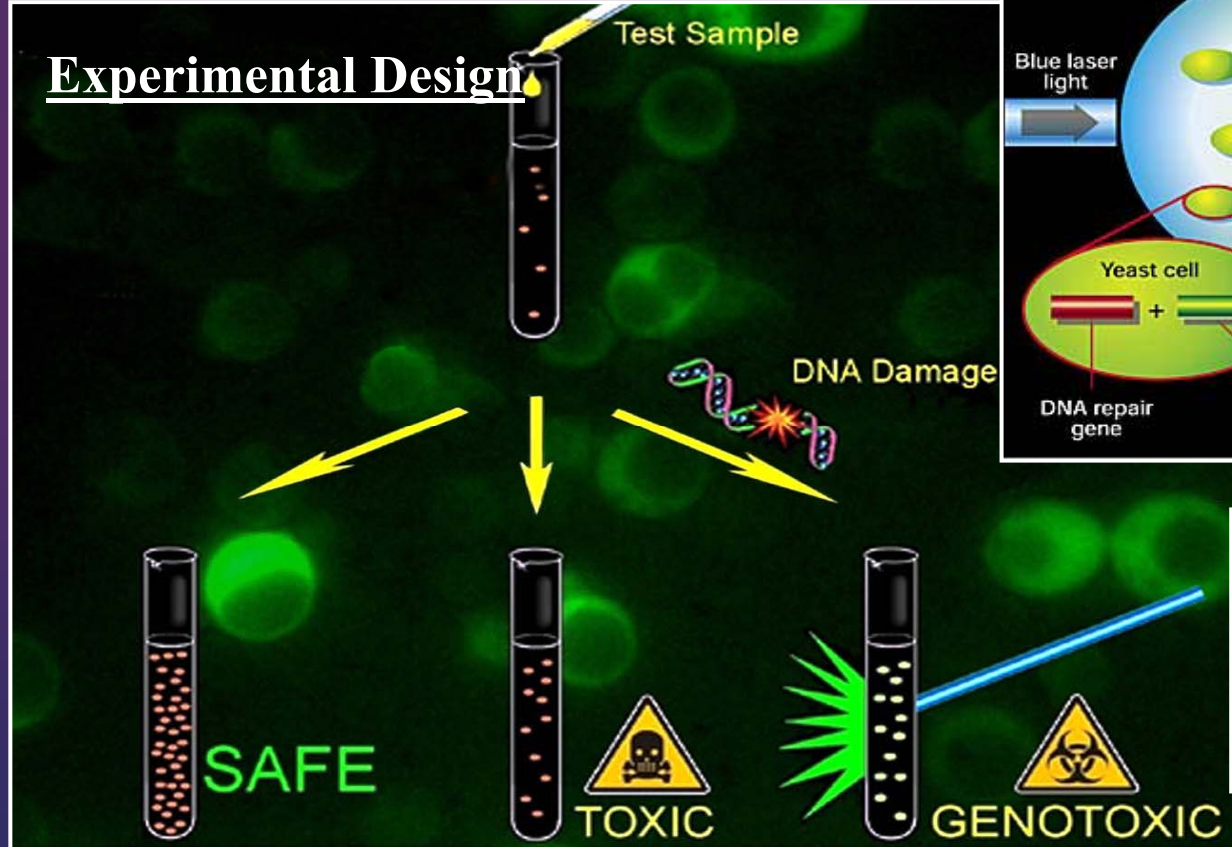
GENETICKÁ EKOTOXIKOLOGIE

studium mutagenních účinků chemických látek a záření v ŽP

Princip testu:

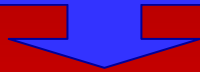
Eukaryotic cells

GreenScreen® test for genotoxicity

Endokrinní disruptory

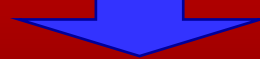
Syntéza hormonů

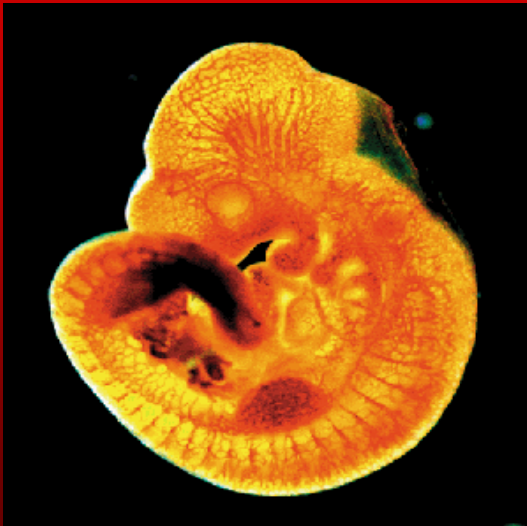
Transport hormonů

Interakce s receptory

Metabolizace hormonů

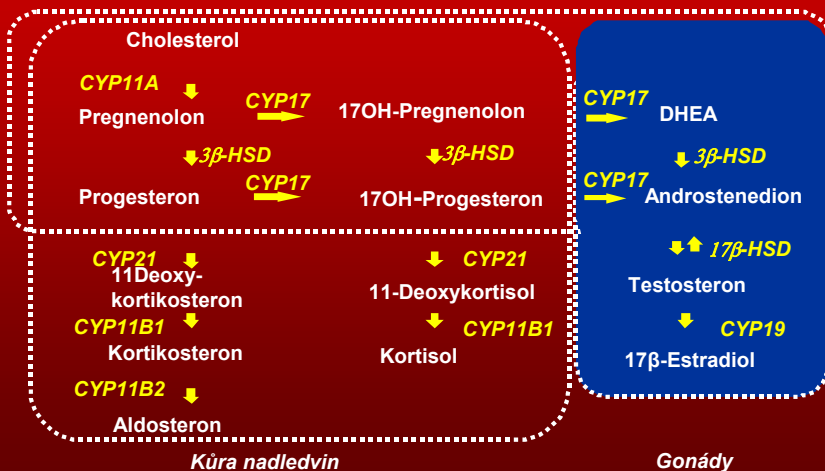

In vitro modely pro studium specifických účinků toxikantů

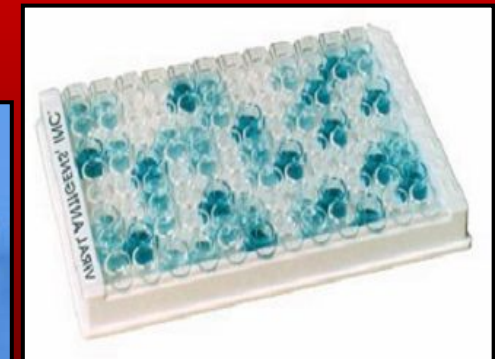
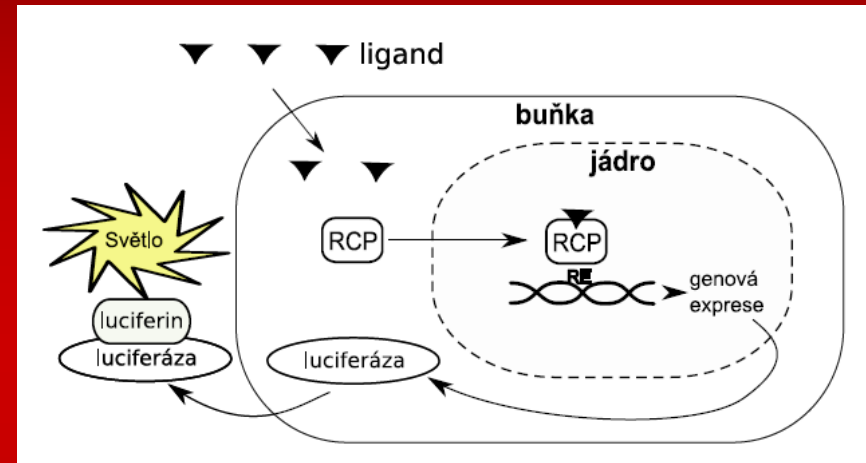
Působení látek přes specifické receptory
 Modely - transgenní buňky a kvasinky

- dioxinový receptor
- estrogenní receptor
- androgenní receptor
- retinoidní receptor

Model pro studium ovlivnění
 produkce hormonů

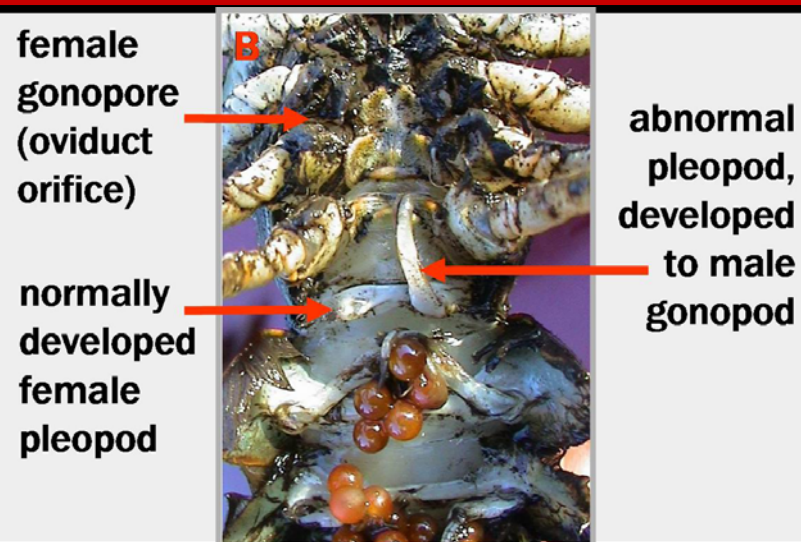
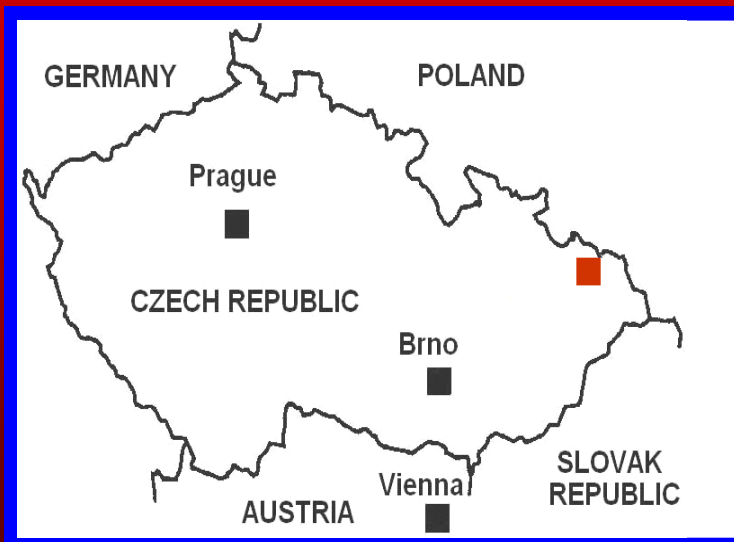

Model s reportérovým genem

Endokrinní disrupce (ED) = narušení hormonální rovnováhy organismů s potenciálními negativními následky pro celkovou homeostázu, reprodukční, vývojové a behaviorálních funkce

Problém: Vysoký výskyt intersexu (17%) v populaci raka bahenního *Pontastacus* (syn. *Astacus*) *leptodactylus* na lokalitě v Ostravské oblasti
Odebrány sedimenty – testovány v celé řadě testů – vliv na reprodukci in vivo, ovlivnění hormonálních receptorů, ovlivnění syntézy hormonů, chemické analýzy

Huminové látky (HS)

- Přirozený výskyt ve vodách i půdách
- Humifikace – vznik HS z neživé organické hmoty
- **vykazují nepřímé i přímé biologické účinky**
  - výzkum mechanismu působení
  - změny působení pod vlivem slunečního záření

Ozařování HS

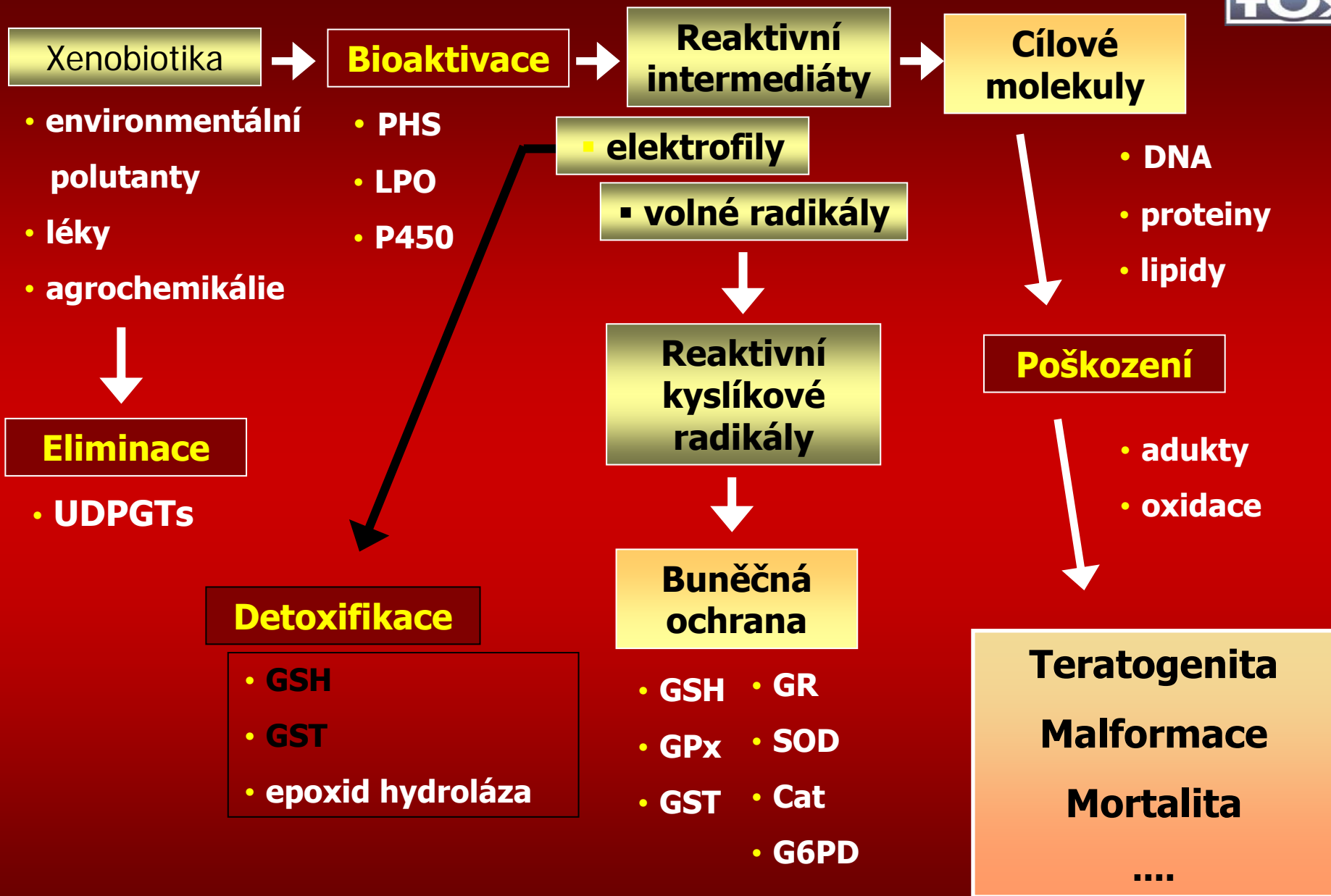

Rio Negro
 $c_{HS} \sim 50 \text{ mg/l}$

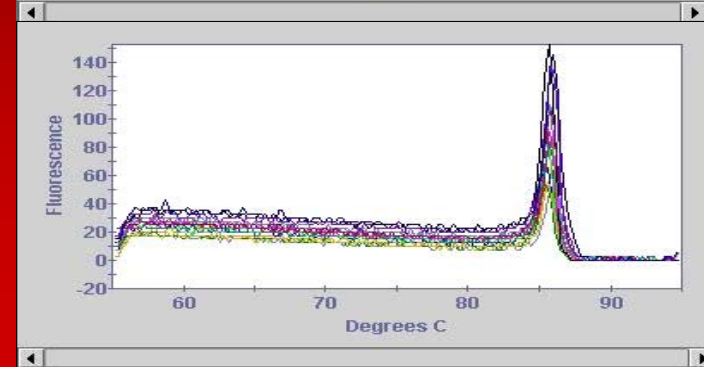
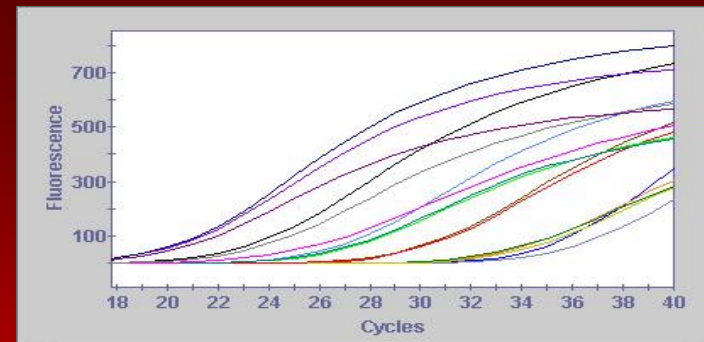

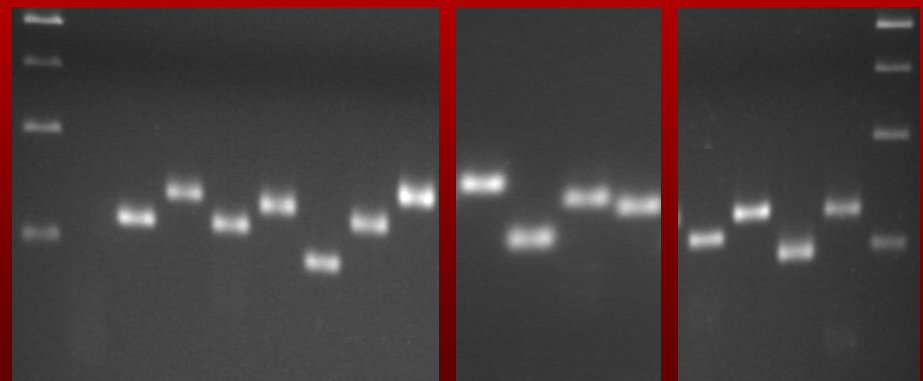
Biochemické mechanismy ekotoxicity

Metody proteomiky, molekulární biologie

124	146	121	137	95	128	152	168	108	146	134	121	136	100	135	
18S-rRNA	CYP11B2	17βHSD4	CYP11A	3βHSD2	CYP19	HMGR	STAR	CYP21	CYP11B2	CYP17	17βHSD4	17βHSD1	β-actin	17βHSD2	MW marker

***Moderní přístupy studia biochemických
a buněčných mechanismů – využití metod:***

- Biochemie
- Imunologie
- Molekulární biologie
- Mikrobiologie
- Analytické chemie

**!!! Možnost zajímavých bakalářských,
diplomových a doktorských projektů i pro
absolventy bakalářského či magisterského
studia jiných biologických či chemických
oborů**

RECETOX

Kamenice 126/3, Brno – Bohunice, 5.patro

Tel: 549 493 256, 776 741 900

Fax: 549 492 840

E-mail: hilscherova@recetox.muni.cz

www.recetox.muni.cz

www.recetox.muni.cz/studium

Přijďte se k nám podívat!!!

